

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף מ"א

במשנה התבאר שבדקים את העדים ושואלים אותם האם מכירים אתם אותן. ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת שהיו שואלים את העדים האם מכירים אתם אותן, האם נכרי הרג או ישראל הרג, האם התריתם בו, והאם קיבל עליו את התראה, האם התיר עצמו למיתה, והאם המית בתוך כדי דיבור להתראה.

ואם העידו שעבד עבודה זרה, את מי עבד, האם לפעור עבד או למרקוליס עבד, ובאיזה אופן עבד, בזיבוח או בקיטור או בניסוך או בהשתחוואה.

ואמר עולא שמה שהעדים צריכים להעיד שהתרו בו זה כיון שחיוב התראה הוא מהתורה והמקור לכך הוא מהפסוק שנאמר "ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה", והרי לא בראה תלוי האיסור, אלא באה התורה לומר שצריך שיראוהו את החוטא טעמו של דבר קודם החטא, ויתרו בו, ואמנם אינו ענין לאיסור אחותו שהוא בכרת, ולכן לומדים ממנו לאיסורים שנענשים עליהם מלקות.

ודבי חזקיה שנינו שלומדים את הדין של התראה מפסוק שנאמר לגבי רציחה "וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה", שלשון הפסוק משמע שהתרו בו ועדיין הוא מזיד.

ודבי רבי ישמעאל שנינו שלומדים את הדין של התראה מפסוק שנאמר לגבי חילול שבת "המוצאים אותו מקושש עצים" ומלשון הפסוק משמע שהתרו בו ועדיין הוא מקושש.

ודבי רבי שנינו שלומדים את הדין של התראה מפסוק שנאמר לגבי נערה המאורסה "על דבר אשר ענה" ומשמע שנהרג על עסקי דיבור וכלומר על התראה.

ואומרת הגמרא שצריך את כל הפסוקים האלו ואי אפשר ללמוד מאחד, כי מכל פסוק לומדים למקום אחר, שמהפסוק של אחותו לומדים שצריך התראה בחייבי מלקות, אך לא בחייבי מיתות, ולכן צריך את הפסוק של רוצח "כי יזיד", ללמד שאף חייבי מיתות בית דין צריכים התראה, אמנם מרוצח שמיתתו בסוף אי אפשר ללמוד למומתים בסקילה שהיא חמורה יותר, ולכן צריך גם את הפסוק לגבי מקושש בשבת שיש בו חיוב סקילה. ולגבי נערה המאורסה שאף בה יש איסור סקילה.

ואמנם לא צריך את הפסוק השני בסקילה לגופו, כי כבר יש פסוק לחיוב התראה בחייבי סקילה, ולכן לומדים ממנו גם לחייבי שריפה שהם צריכים התראה, ובאמת לדעת רבי שמעון שסובר ששריפה חמורה צריך פסוק כדי ללמוד ממנו שאף בחייבי שריפה צריך התראה, אך לדעת חכמים שסקילה חמורה משריפה אין צריך פסוק כי אם בסקילה צריך התראה כל שכן בשריפה, אלא שאף שאפשר ללמוד זאת מקל וחומר טרחה התורה וכתבה פסוק אף לשריפה.

במשנה התבאר ששואלים את העדים האם כשעבר את העבירה הוא התיר עצמו למיתה. ושואלת הגמרא מהיכן לנו שכדי להתחייב מיתה צריך שיתיר עצמו למיתה, וביאר רבא ויש אומרים חזקיה שלומדים זאת מהפסוק "יומת המת", שצריך שיתיר עצמו למיתה.

ואמר רב חנן שעדי שקר שהעידו על נערה המאורסה שזינתה והוזמנו, אין נהרגים מתוך שיכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו, ולא כדי להורגה.

ושואלת הגמרא כיצד יכולים לומר שבאו רק לאוסרה על בעלה, הרי אם הם מעידים עליה שהיא חייבת מיתה חייב להיות שהם התרו בה שהיא חייבת מיתה, ומהתראה זו רואים שהם התכוונו לחייבה מיתה. ועונה הגמרא שמדובר שהם לא התרו בה, אלא שהיא אשה חבירה, ודעת רבי יוסי ב"ר יהודה שהדין הוא שחבר אינו צריך התראה, וחייב מיתה אף בלא התראה, ולכן אף שהם מעידים שהם לא התרו בה היא חייבת מיתה.

ודין זה מצינו בברייתא שאמר רבי יוסי ברבי יהודה שחבר אינו צריך התראה לפי שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, אך החבר שוודאי יודע את ההלכה הוא וודאי מזיד.

ועדיין שואלת הגמרא שאם הדין הוא שהעדים שהעידו על נערה מאורסה אינם נהרגים כי יכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו, ממילא אף היא עצמה אינה צריכה להיהרג, כי יש כלל שעדות שאין אתה יכול להזימה לא מתקבלת כעדות וכיון שכאן אי אפשר להזימם אי אפשר להרוג על פי עדותם.

ואומרת הגמרא שזה באמת מה שבא רב חנן לומר, שכיון שהעדים עצמם אינם נהרגים כי יכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו, אף היא אינה נהרגת, מחמת שעדות זו היא עדות שאין אתה יכול להזימה.

ושואלת הגמרא אם כך כיצד תיתכן מיתה בנערה המאורסה שהיא חבירה אם עדים שמעידים על אשה חבירה לא יכולים לחייבה מיתה, ועונה הגמרא שבאופן שהעידו שזינתה ואחר כך זינתה שוב, שאז כבר נאסרה על בעלה כשזינתה בפעם הראשונה, ואינם יכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו בעדות השנייה.

ועדיין שואלת הגמרא שיכולים לומר שבאו לאוסרה על בועלה, כי הדין הוא שכשם שאסורה על הבעל כך אסורה על הבעל, ועונה הגמרא שמדובר שהעדים מעידים שיזנתה בפעם השניה אם אותו בועל של הפעם הראשונה, ואז כבר נאסרה גם עליו בבעילה הראשונה, או שזינתה עם קרוב שבכל מקרה אסור עליה ולא צריך את העדים לזה.

ושואלת הגמרא מדוע אמר רב חנן לשון של נערה המאורסה, הרי דין זה שייך גם בנשואה, ועונה הגמרא שבא לחדש שאפילו בנערה שהיא רק מאורסה יכולים העדים לומר לאוסרה על בעלה באנו ולא להורגה, ואפילו שלא הייתה נשואה לבעלה.

אמר רב חסדא שאם עד אחד מעיד על אדם שרצח את חבירו בסייף, ואחד אומר שהרגו בארין שהוא סוג של גרזן, לא התקיים כאן הפסוק "והנה אמת נכון הדבר", כי העדים הכחישו זה את זה, והרוצח פטור.

אבל אם עד אחד העיד שבגדיו של הרוצח היו שחורים, והשני העיד שבגדיו היו לבנים, עדיין התקיים כאן הפסוק "נכון הדבר", ועדותם מתקבלת, כי אין זה הכחשה בגוף העדות.

ושואלת הגמרא שמצינו בברייתא שמהפסוק "והנה אמת נכון הדבר" לומדים שצריך שהעדות תיחשב נכון, ולא שיכחישו אחד את השני, ולכן אם עד אחד אומר בסייף הרגו ועד אחד אומר בארין הרגו, או שעד אחד אומר כליו שחורין ועד אחד אומר כליו לבנים אין זה נכון. ורואים שלא כדברי רב חסדא שבכליו שחורים ולבנים סובר שעדיין העדות נחשבת נכון.

וביאר רב חסדא שבאמת בעדות סתם אפילו אם אחד העיד שכליו שחורים ואחד כליו לבנים זה נכון, כי אין זה מגוף העדות. ומה שבברייתא התבאר שאינו נכון זה כי שם מדובר שהעדים העידו על הסודר שהרוצח חנקו בו, ובזה אחד אמר שהיה שחור והשני לבן, שאז הם מעידים על גוף העדות, ולכן אין זה נכון.

ומנסה הגמרא להוכיח מברייתא שאומרת שאם עד אחד אומר סנדליו שחורין, ואחד אומר סנדליו לבנים, אין זה נכון, ולכאורה מוכח שאף בבדיקה שאינה מגוף העדות מכחישים את העדות. ועונה הגמרא שמדובר שם שהרוצח בעט בנרצח בסנדלו והרגו, וממילא עדות זו היא מגוף העדות ולכן מכחישה את העדות.

ומנסה הגמרא להוכיח מהמשנה שאומרת שהיה מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנה, ורואים שאף בדבר שאינו מעיקר העדות אפשר להכחיש את העדות, כי אם לא כן מדוע בדק בן זכאי בעוקצי תאנה. ותירץ רמי בר חמא שיתכן והיה מדובר שם על אדם שחייב סקילה כי קצץ מהעץ תאנה בשבת, וממילא הבדיקות בעוקצי תאנה הם עיקר העדות. אך דוחה הגמרא שהרי שנינו בברייתא שהמעשה היה ברציחה, ואמרו לו העדים תחת תאנה הרגו.

ולכן אמר רמי בר חמא שמדובר שם שהרוצח שפד את הנרצח והרגו בייחור של תאנה, וממילא אף שם הבדיקה היא בגוף העדות.

אך עדיין מקשה הגמרא שהרי שנינו בברייתא ששאל אותם בן זכאי האם תאנה זו עוקציה דקים או עוקציה גסים, והאם התאנים היו שחורות או לבנות, ואין זה שאלה במה הרג כי בתאנים אי אפשר להרוג.

ולכן אמר רב יוסף שבאמת אין קושיא מבן זכאי כי בן זכאי היה מחשיב את הבדיקות כחקירות, והיה מכחיש את העדים אף על ידי הבדיקות שאינם בגוף העדות.

ושואלת הגמרא מיהו בן זכאי שהזכירה המשנה, ומנסה הגמרא לומר שהכוונה לרבי יוחנן בן זכאי, אך אומרת הגמרא שלא יתכן כי שנינו בברייתא שכל שנותיו של רבי יוחנן בן זכאי היו מאה ועשרים שנה, וארבעים שנה ראשונות עסק במסחר, וארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד.

ובברייתא אחרת שנינו שארבעים שנה קודם חורבן הבית הסנהדרין גלתה וישבה לה במקום בירושלים הנקרא חנות שהוא מחוץ לבית המקדש, ואמר ר' יצחק בר אבודימי שמברייתא זו לומדים שלא דנו בסנהדרין באותו הזמן דיני קנסות, ומבארת הגמרא שאין הכוונה לדיני קנסות כי אינם תלויים בבית המקדש, אלא הכוונה שלא דנו דיני נפשות שאותם דנים רק כסנהדרין וישבת במקומה בבית המקדש.

ושנינו במשנה שרבן יוחנן בן זכאי תיקן תקנות לאחר החורבן, ואם היה קיים לאחר החורבן וודאי שלא יכול להיות שהיה יושב בסנהדרין לחייב מיתה, שהרי הסנהדרין גלתה מבית המקדש ארבעים שנה לפני החורבן, וכל מה שר' יוחנן בן זכאי לימד היה רק ארבעים שנה.

ולכן אומרת הגמרא שבאמת היה חכם אחר שנקרא בן זכאי, ואומרת הגמרא שמסתבר כך כי אם היה זה ר' יוחנן בן זכאי מדוע קורים לו בן זכאי, ולא ר' בן זכאי.

אך מביאה הגמרא ברייתא שנאמר בה בפירוש שהיה מעשה ובדק **רבן יוחנן בן זכאי** בעוקצי תאנים ורואים שהכוונה לר' יוחנן בן זכאי עצמו.

עמוד ב'

אלא אומרת הגמרא שר' יוחנן בן זכאי אמר זאת כאשר היה עדיין תלמיד היושב לפני רבו, והסתבר טעמו ולכן קבעו את הדין בשמו, וכאשר היה תלמיד קראו לו בן זכאי, וכאשר הוא עצמו כבר לימוד קראו לו רבן יוחנן בן זכאי, וממילא מי שמביא את ההלכה בשם בן זכאי, קורא לה על שם הזמן שנאמר על ידו, ומי שמביאה בשם רבן יוחנן בן זכאי קורא לה על שמו כעת.

במשנה התבאר ההבדל בין חקירות לבדיקות, שבחקירות אחד אומר איני יודע עדותן בטילה, אבל בבדיקות אם אחד אומר איני יודע. או אפילו שנים אומרים אין אנו יודעין עדותן קיימת. ושואלת הגמרא מה באה המשנה לומר בלשון אפילו שנים אומרים אין אנו יודעים, הרי אם כשאחד אומר איני יודע עדות קיימת, מדוע שהדין יהיה שונה אם שניהם אינם יודעים.

וביאר רב ששת שהחלק הזה במשנה 'ואפילו שנים אומרים אין אנו יודעים', מדבר על חקירות ולא על בדיקות, ובאופן שיש שלושה עדים, שאז אפילו אם שנים אומרים ידענו, ואחד אומר איני יודע עדותן בטילה. וכדעת רבי עקיבא, שסובר שכל שלושת העדים דינם כעדות אחת, ולכן אם אחד מהם אינו יודע עדות בטלה.

אך דחה רבא את דברי רב ששת שאי אפשר לבאר שזה כוונת המשנה כי המשנה אמרה אופן שבו עדותן קיימת ולא בטלה. ולכן ביאר רבא שאכן המשנה מדברת על חקירות ובאופן שבאו שלושה עדים, אלא שבאה המשנה לומר שאם היו שלושה עדים ושנים מהם אומרים ידענו ואחד אומר איני יודע עדותן קיימת ולא בטלה, וכדעת חכמים ולא כדעת רבי עקיבא.

מביאה הגמרא שכאשר רב כהנא ורב ספרא למדו סנהדרין בבית מדרשו של רבה פגש אותם רמי בר חמא ושאל אותם מה הם למדו בבית מדרשו של רבה בסנהדרין, ושאלו הם את רמי בר חמא, איזו קושיא קשה לו בסנהדרין, והשיב להם שהוקשה לו הדין שאמרה המשנה את ההבדל בין חקירות לבדיקות, שבחקירות אם אחד מהעדים אומר איני יודע עדותן בטילה, אבל בבדיקות אם אמר אחד מהעדים איני יודע, ואפילו שנים אומרים אין אנו יודעים עדותן קיימת. ומדוע יש הבדל בין חקירות לבדיקות הרי שניהם דינם מהתורה.

והשיבו לו שבחקירות אם אמר אחד מהעדים איני יודע עדותן בטילה מכיון שזו עדות שאי אתה יכול להזימה, כי כיון שאינו יודע מתי הייתה העדות או היכן היא הייתה לא יכולים לבוא עדים אחרים ולומר לו עמנו היית במקום פלוני באותו הזמן, ועדות שאי אפשר להזימה אינה עדות. אבל בבדיקות אף אם אמר אחד מהן איני יודע, אפשר להזים את העדות ולכן עדותן קיימת.

ואמר להם רמי בר חמא שאם כך אתם אומרים בסנהדרין הרי שאתם אומרים בה הרבה, והשיבו לו שמחמת ענוותנותך אנו אומרים בה הרבה, אבל אם היית מתריס ומקשה כנגדינו בפלפולך לא היינו יודעים לומר לך כלום.

במשנה התבאר שאם אחד מהם אומר שבשנים בחדש היה המעשה, והעד השני אומר שבשלושה בחדש היה המעשה עדותן קיימת, שזה יודע בעיבורו של חדש וזה אינו יודע בעיבורו של חדש ולכן טעה ביום אחד, ואם אחד אומר בשלושה ואחד אומר בחמשה עדותן בטילה, כי לא טועים בב' ימים. ודנה הגמרא עד איזה יום בחודש אם אמר אחד מהעדים יום אחד והשני אמר את היום שאחרי עדותם קיימת.

ואמר ר' אסי בשם רבי יוחנן שכל זה רק אם טעו עד רובו של חודש, אבל אם טעו לאחר ט"ו בחודש עדותם בטלה, כי לאחר רובו של חודש אין אדם טועה בעיבור החודש, ואמר רבא שכך מדוייק גם מהמשנה שאמרה שאם אחד אומר בשלושה ואחד אומר בה' עדותן בטילה, ואם אדם היה טועה אף הרבה זמן לאחר תחילת החודש, מדוע לא אומרים שהוא טעה בחודשיים ועדותם קיימת. ולכן מדוייק שלאחר רוב החודש כבר אינו טועה.

אך דוחה הגמרא שמכאן אין ראייה, כי יתכן שאדם טועה אפילו עד סוף החודש ולא רק ברובו של חודש, אלא שבחודש הבאה כבר אינו טועה, כי בקידוש החודש תוקעים בשופר, ויתכן שפעם אחת טעה ולא שמע את השופר, אך לא פעמיים.

ואמר ר' אחא בר חנינא בשם רב אסי שאמר בשם רבי יוחנן עד איזה יום בחודש מברכים על החדש, שמברכים עד שתתמלא פגימתה, ולדעת רבי יעקב בר אידי בשם רב יהודה זה עד שבעה בחודש, ולדעת חכמי נהרדעא עד ששה עשר בחודש, ואומרת הגמרא ששניהם סוברים כדעת ר' יוחנן, אלא שלדעת ר' יעקב כוונת ר' יוחנן הייתה שעד שתמלא פגימת הלבנה ותהא כחצי עיגול אפשר לברך, וזה קורה בז' בחודש, אך לדעת חכמי נהרדעא כוונתו הייתה עד שתמלא כל הלבנה כעיגול וזה קורה בט"ו בחודש.

